

HYVINVOINTIALUEILLE

ASIA: vammaisten tulkkauspalvelun järjestäminen

Arvoisat hyvinvointialueen päättäjät ja vammaisneuvostot,

sosiaali- ja terveystieteiden kokonaisuudistus muuttaa maamme tulkkauspalvelujen järjestämistapaa. Hyvinvointialueiden on muiden järjestelyjen lisäksi järjestettävä vammaisten tulkkauspalvelut alueen tarjoamissa palveluissa järjestämislain 5 § 3 momentin mukaisesti. Viranomaisten vastuulla oleva tulkkaus tarjotaan mm. asiakas- ja potilaslakien sekä hallintolain perusteella. Kansaneläkelaitos eli Kela on vasta toissijaisesti vastuussa tulkkauspalvelun järjestämisestä lain vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista (133/2010) perusteella. Lisäksi maassamme on useita muita lakeja, joiden perusteella tulkkauspalvelua järjestetään (esim. oikeuslaitosta ja perusopetusta koskevat lait).

Tämän hetken kokemusten mukaan viranomaisten tulkkausvastuu jää pääosin tunnistamatta. Oikeusministeriön julkaiseman viittomakielibarometrin (OMSO 2021:4) mukaan kuuroista vastaajista vain 13 % sai viranomaisen kanssa asioidessaan tulkkauksen viranomaisen järjestämänä. Puhevammaisista ihmisistä 68 % koki, että mahdollisuudet kommunikointiin ja vuorovaikutukseen vähenivät koronasta johtuvien rajoitusten ja toimenpiteiden seurauksena (<https://www.kehitysvammaliitto.fi/korona-vei-mahdollisuudet-kommunikointiin/>). Huonokuuloisten ja kuuroutuneiden osalta ei ole systemaattisesti kerättyä tietoa asiasta, mutta saadun palautteen perusteella on todennäköistä, että tulkkaus järjestyy kaikilla ryhmillä yhtä heikosti.

Nyt on mahdollisuus korjata tämä epäkohta. Oikeus kieleen ja kommunikointiin turvaa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen. Tämän oikeuden turvaaminen on myös hyvinvointialueen tehtävä. Kun tulkkaus on järjestetty tarkoituksenmukaisesti ja asiakkaan yksilölliset tarpeet huomioiden, se on kustannustehokasta, säästää kaikkien aikaa ja vaivaa sekä vähentää mahdollista häiriökysyntää. Häiriökysynnäksi voi ajatella sen, että asiakas tulee uudelleen ja uudelleen hoitamaan samaa asiaa, koska ei saa hoidettua asiaa kerralla epäonnistuneen tai sopimattoman tulkkauksen vuoksi tai siksi, ettei tulkkiä ole lainkaan. Sopiva ja toimiva tulkkaus takaa hyvinvointialueella työskentelevän asiantuntijan viestinnällisiä oikeuksia ja hänen työnsä onnistumisen. Tulkkauspalvelun avulla hän voi varmistua siitä, että hänen viestinsä menee perille ja tulee ymmärretyksi kerralla, laadukkaasti ja oikein.

Ehkä juuri teidän hyvinvointialueellanne on nyt valmisteilla tai avattu tulkkauspalveluiden hankinta. Vammaisten tulkkauspalvelu on monimutkainen kokonaisuus, jonka vuoksi myös Kela on hankinnoissaan jakanut sen kolmeen (3) eri osaan: viittomakielen tulkkaukseen, kirjoitustulkkaukseen ja puhevammaisten tulkkaukseen. Lisäksi kaksi ensimmäistä osaa sisältävät erityisen kuulonäkövammaisille tulkkauksen osuuden (lisätietoa [Palvelukuvaus ja tulkaustuotteet - Yhteistyökumppanit - kela.fi](https://www.kehitysvammaliitto.fi/palvelukuvaus-ja-tulkaustuotteet-yhteistyokumppanit-kela.fi)). Tulkkauspalvelua on tarjolla sekä lähitulkkauksena että etätulkkauksena, mutta kaikki asiakasryhmät eivät pysty käyttämään etätulkausta eikä sen katsota olevan sopiva ratkaisu aivan kaikkiin tulkaustilanteisiin.

Toivomme siis, että kun suunnittelette hyvinvointialueenne tulkkauspalvelun hankintaa, vammaisten tulkkauspalvelut hankitaan puhuttujen kielten tulkkauspalveluiden rinnalla omana tarkkaan mietittynä kokonaisuutenaan. Sitä ei voi hankkia osana puhuttujen kielten tulkkauspalvelua yhtenä ns. erityisryhmien tulkkauspalveluna niin, että ajatellaan yhden tulkkiyrityksen pystyvän tarjoamaan sekä jotakin puhuttua kieltä

että erityisryhmien tulkkausta. Asiakasryhmät eroavat toisistaan merkittävästi ja se asettaa tulkkaukselle monenlaisia, jopa toisistaan poikkeavia vaatimuksia.

Me allekirjoittaneet järjestöt olemme mielellämme käytettävissä, mikäli kaipaatte hankinnan valmisteluun asiakkaiden kokemustietoa tai lisätietoa eri kuulovammaisten, kuulonäkövammaisten ja puhevammaisten käyttämisestä tulkkaustavoista.

Helsingissä 13.4.2022

Autismiliitto ry

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry

Kehitysvammaliitto ry

Kieliasiantuntijat ry

Kuuloliitto ry

Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry

Kuurojen Liitto ry

Suomen CP-liitto ry

Suomen Kuurosokeat ry

Tulkkipoulutuksen edustajat Diakonia-ammattikorkeakoulu ja Humanistinen ammattikorkeakoulu